

Opinia o programie nauczania

Nazwa programu: To nasz świat. Przyroda. Program nauczania przyrody dla klas IV-VI szkoły podstawowej zgodny z podstawą programową obowiązującą od 1 września 2026 r.

Autorka programu: Kamila Skalska

Wydawnictwo: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

Autorka opinii: Weronika Piechota, nauczycielka biologii

Wprowadzenie

Program „To nasz świat. Przyroda” autorstwa Kamili Skalskiej jest przeznaczony dla drugiego etapu edukacyjnego obejmującego klasy IV–VI szkoły podstawowej. Dokument został opracowany zgodnie z podstawą programową obowiązującą od 1 września 2026 r., dzięki czemu uwzględnia aktualne wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji.

Program przewiduje realizację trzyletniego cyklu kształcenia z zakresu przyrody. Należy jednak zaznaczyć, że przedstawiony dokument zawiera szczegółowy ramowy rozkład materiału wyłącznie dla klasy IV, stanowiącej pierwszy etap realizacji programu. Zaplanowano w nim 96 godzin dydaktycznych realizowanych w wymiarze trzech godzin tygodniowo. Oprócz zajęć poświęconych realizacji treści programowych uwzględniono również czas przeznaczony na podsumowanie poszczególnych działów oraz realizację projektów edukacyjnych.

Opis zawartości programu

Program nauczania „To nasz świat. Przyroda” składa się z dziewięciu części obejmujących kolejne elementy procesu dydaktycznego, a mianowicie:

- uwagi wstępne,
- założenia ogólne i cele programu nauczania,
- ramowy rozkład materiału,
- materiał nauczania i opis założonych osiągnięć ucznia,
- aspekty wychowawcze szczegółowych celów edukacyjnych,
- propozycje metod oceniania,
- procedury osiągania celów,
- dostosowanie procedur i metod pracy do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- ewaluację programu nauczania.

Przyjęta struktura programu jest przejrzysta i logiczna. Poszczególne rozdziały prowadzą czytelnika od ogólnych założeń dydaktycznych do szczegółowych wskazówek dotyczących

organizacji procesu nauczania, oceniania oraz dostosowania pracy do zróżnicowanych potrzeb uczniów. Dzięki temu dokument może stanowić praktyczne narzędzie wspierające nauczyciela zarówno podczas planowania pracy, jak i realizacji zajęć.

Szczegółowa opinia na temat programu

Analiza programu pozwala stwierdzić, że jego założenia pozostają w pełnej zgodności z obowiązującą podstawą programową dla przedmiotu przyroda, określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. Program realizuje wszystkie wymagania ogólne przewidziane dla tego przedmiotu, a jednocześnie proponuje nowoczesny sposób ich osiągania poprzez aktywizację uczniów, rozwijanie umiejętności badawczych oraz łączenie wiedzy z praktyką.

Przedstawiony w programie ramowy rozkład materiału dla klasy IV obejmuje treści odnoszące się do wszystkich modułów wyodrębnionych w podstawie programowej, czyli: „*Spotkania z przyrodą*”, „*W terenie i najbliższym otoczeniu*”, „*Materia i jej przemiany*”, „*Planeta Ziemia*”, „*Środowisko życia organizmów*” oraz „*Człowiek w środowisku*”. Jednym z największych atutów programu jest jednak sposób organizacji tych treści. Autorka odchodzi od prezentowania zagadnień przyrodniczych w podziale na odrębne dyscypliny naukowe, koncentrując się na problemach i zjawiskach zachodzących w środowisku. Dzięki temu uczniowie poznają przyrodę jako wzajemnie powiązany system, a nie zbiór niezależnych informacji z biologii, geografii, chemii i fizyki.

Ramowy rozkład materiału dla klasy IV obejmuje 96 godzin dydaktycznych i został opracowany w sposób zapewniający odpowiedni czas na realizację treści programowych, ich utrwalenie oraz podsumowanie poszczególnych działów. Pozytywnie należy ocenić wyodrębnienie czasu przeznaczonego na realizację projektów edukacyjnych w ramach „Festiwalu Przyrody”, co stanowi interesujące uzupełnienie procesu dydaktycznego i stwarza uczniom możliwość praktycznego wykorzystania zdobytej wiedzy.

Opis materiału nauczania i zakładanych osiągnięć ucznia został przedstawiony w formie przejrzystych tabel zestawiających najważniejsze treści programowe z oczekiwanymi efektami uczenia się. Takie rozwiązanie znacząco ułatwia nauczycielowi planowanie procesu dydaktycznego oraz pozwala szybko odnieść poszczególne zagadnienia do wymagań stawianych uczniowi po zakończeniu danego działu. Jednocześnie przedstawione osiągnięcia ucznia mogą stanowić czytelną informację również dla samych uczniów i ich rodziców. Po odpowiednim dostosowaniu mogą zostać wykorzystane jako kryteria sukcesu lub element oceniania kształtującego, dzięki czemu uczniowie zyskują większą świadomość celów lekcji oraz oczekiwanych efektów swojej pracy.

Aspekty wychowawcze programu pozostają spójne z celami ogólnymi podstawy programowej i obejmują zagadnienia związane z edukacją zdrowotną, klimatyczną oraz kształtowaniem odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze. Są to elementy, których obecność w programie należy uznać za wynikającą z obowiązujących założeń edukacyjnych. Na tym tle szczególnie cenne wydaje się uwzględnienie zagadnienia dobrostanu zwierząt hodowlanych oraz rozwijania empatii wobec organizmów żywych. Choć problematyka ta nie została wskazana wprost w wymaganiach szczegółowych podstawy programowej, dobrze wpisuje się w cele edukacji przyrodniczej i wzbogaca program o ważny wymiar etyczny.

Program zawiera propozycje metod oceniania uwzględniające zarówno poziom opanowania wiedzy i umiejętności, jak i zaangażowanie ucznia w proces uczenia się. Zaproponowany sposób oceniania wyraźnie odchodzi od modelu opartego wyłącznie na sprawdzaniu wiadomości pamięciowych, zwracając większą uwagę na aktywność uczniów, ich samodzielność oraz udział w działaniach badawczych i projektowych. Takie podejście pozostaje zgodne z założeniami współczesnej dydaktyki oraz oceniania wspierającego proces uczenia się. Program przedstawia również gradację wymagań edukacyjnych odpowiadających poszczególnym stopniom szkolnym. Zostały one podzielone na wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzające i dopełniające, co pozwala nauczycielowi planować wymagania edukacyjne oraz dostosowywać je do możliwości uczniów. Pewien niedosyt zostawia jednak sposób opisu poszczególnych poziomów osiągnięć. Charakterystyki uczniów przypisane do konkretnych ocen ograniczają się do krótkich, ogólnych opisów. Bardziej szczegółowe wskazanie oczekiwanych umiejętności mogłoby ułatwić nauczycielowi interpretację kryteriów oceniania oraz zwiększyć ich praktyczną użyteczność podczas planowania procesu dydaktycznego. Nie wpływa to jednak znacząco na ogólną wartość programu, ponieważ przedstawione poziomy wymagań stanowią raczej propozycję, którą nauczyciel może dostosować do wewnętrznych zasad oceniania obowiązujących w swojej placówce. Istotną zaletą programu jest uwzględnienie oceniania procesu uczenia się, a nie wyłącznie jego efektu końcowego. Docenianie systematyczności, prowadzenia obserwacji, udziału w doświadczeniach czy realizacji projektów pozwala lepiej odzwierciedlić rzeczywiste kompetencje ucznia i sprzyja kształtowaniu jego motywacji wewnętrznej.

W części poświęconej procedurom osiągania celów autorka przedstawia rozwiązania organizacyjne i metodyczne wspierające skuteczną realizację programu. Proponowane metody odchodzą od tradycyjnego modelu lekcji opartego głównie na przekazywaniu wiedzy przez nauczyciela, koncentrując się na aktywności uczniów, samodzielnym dochodzeniu do wiedzy oraz zdobywaniu doświadczeń poprzez obserwacje, eksperymenty i pracę zespołową. Proponowane metody dydaktyczne tworzą spójną koncepcję pracy z uczniem. Wykorzystanie

stacji badawczych, edukacji terenowej oraz zasady „konkret przed teorią” sprzyja budowaniu wiedzy w sposób odpowiadający naturalnym procesom uczenia się. Dzięki temu uczniowie mają możliwość stopniowego przechodzenia od bezpośredniego doświadczenia do wyjaśniania zjawisk, co zwiększa trwałość zdobywanej wiedzy oraz wspiera rozwój samodzielnego myślenia.

Program uwzględnia również dostosowanie metod pracy do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Przedstawione rozwiązania nie ograniczają się do ogólnych zaleceń, lecz odnoszą się do konkretnych grup uczniów oraz proponują praktyczne sposoby organizacji zajęć. Dzięki temu nauczyciel otrzymuje gotowe wskazówki dotyczące indywidualizacji procesu dydaktycznego, co znacząco zwiększa wartość praktyczną programu z perspektywy nauczyciela.

Podsumowanie

Program nauczania „To nasz świat. Przyroda” należy ocenić bardzo pozytywnie zarówno pod względem zgodności z obowiązującą podstawą programową, jak i wartości dydaktycznej. Przedstawiona część programu dla klasy IV została opracowana w sposób przejrzysty i spójny, a zaproponowane rozwiązania metodyczne odpowiadają współczesnym założeniom edukacji przyrodniczej.

Największym atutem programu jest umiejętne połączenie rzetelnych treści przyrodniczych z metodami aktywizującymi uczniów oraz rozwiązaniami wspierającymi ich samodzielność, współpracę i odpowiedzialność za własny proces uczenia się. Program nie ogranicza się do realizacji wymagań podstawy programowej, lecz wzbogaca je o wartościowe rozwiązania dydaktyczne i wychowawcze, takie jak projekty edukacyjne, rozwijanie empatii wobec organizmów żywych czy ocenianie uwzględniające proces uczenia się.

W mojej ocenie program stanowi wartościową propozycję realizacji przedmiotu przyroda w klasach IV-VI szkoły podstawowej. Może być cennym wsparciem dla nauczycieli poszukujących nowoczesnych rozwiązań dydaktycznych, sprzyjających rozwijaniu wiedzy, umiejętności i postaw niezbędnych we współczesnej edukacji przyrodniczej.

Gdańsk, 4 lipca 2026 r.

Weronika Piechota